

КЕЙС-ТЕСТИНГ ЯК ЗАСІБ КОНТРОЛЮ В ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

УДК 378.147:37.011.3-051

DOI : 10.12958/2227-2747-2020-2(174)-45-57

Сєваст'янова Олена Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Старобільськ, Україна

by.elena.sev@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-6282-250X>

Шама Ірина Петрівна,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри педагогіки,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Старобільськ, Україна

irinoshka2014@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8354-0728>

Для цитування: Сєваст'янова О. А., Шама І. П. Кейс-тестинг як засіб контролю в процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів. *Освіта та педагогічна наука*. 2020. № 2 (174). С. 45 – 57.

References (стандарт APA): Sevastianova, O. A. & Shama, I. P. (2020). Keis-testynh yak zasib kontroliu v protsesi zahalnopedahohichnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv [Case Testing as a Tool of Control in the Process of Future Teachers' General Pedagogical Training]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2 (174), 45 – 57 [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Сучасні тенденції реформування національної системи освіти відповідно до європейських стандартів вимагають нових підходів до організації освітнього процесу у закладах вищої освіти при підготовці кваліфікованих фахівців освітньої галузі. Для оптимізації освітнього процесу виникає необхідність застосування інноваційних педа-

гогічних технологій, зокрема кейс-технології, яка дозволяє студентам формувати практичні вміння й навички прийняття рішень у професійній діяльності в умовах невизначеності.

Контроль якості знань та оцінювання навчальних досяг-

нень студентів є невід'ємною частиною фахової підготовки й відіграє важливу роль у професійному становленні майбутніх учителів. Контрольні заходи, які проводяться в університеті, визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти й забезпечують своєчасне коригування освітнього процесу. Існує велика кількість видів контролю знань студентів: вхідний (нульовий); поточний; підсумковий (різновидом якого є семестровий та підсумкова атестація), а також різні форми контролю: усний, письмовий (різновидом є тестовий).

Згідно з положеннями компетентнісного підходу в загальнопедагогічній підготовці майбутніх учителів особливого значення набуває використання таких форм та методів контролю навчальних досягнень студентів, які б сприяли виявленню не тільки знань, умінь та навичок, а й способів діяльності, що засвоєні за результатами відповідної підготовки. Засоби оцінки та діагностики професійних компетенцій та соціально-психологічних якостей майбутніх учителів на основі кейс-технологій мають відображати реальну освітню практику, досвід організації освітнього процесу в школі, наявні методичні проблеми та колізії педагогічної практики. Відповідно, використання практико-орієнтованого кейс-тестингу можна вважати особливо актуальним.

Аналіз актуальних досліджень. Питанням професійно-педагогічної підготовки, формування загальнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя присвячено праці О. Абдулліної, О. Акімової, І. Богданової, А. Богущ, В. Галузяка, О. Дубасенюк, В. Каплінського, О. Кобрій, Н. Кузьміної, З. Курлянд, А. Маркової, Є. Прокоф'єва, В. Сластьоніна та ін.

Теоретико-методичні засади використання кейс-технологій у педагогічній

освіті висвітлювали І. Андриаді, В. Бейзєров, М. Варданян, М. Голубчикова, І. Осадченко, М. Савельєва, Л. Савенкова та ін.; теоретико-методичні засади кейс-тестингу – Є. Моргунов, О. Шварєва.

Проблему контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів репрезентовано в наукових розвідках А. Алексюка, С. Вітвицької, В. Давидова, О. Євдокимова, Н. Талізінної та ін. Дослідженню тестування як форми контролю та діагностики знань студентів присвятили увагу вчені В. Божкова, С. Гончаренко, А. Кузьмінський, С. Мединська, Л. Сагер, О. Ханіна та ін. Проблему теорії педагогічних тестів, форм та алгоритмів обробки результатів тестування висвітлено в працях В. Аванесова, Ю. Богачкова, Я. Бродського, І. Булах, А. Землякова, О. Кабардіна, С. Кожухова, О. Ляшенко, А. Майорова та ін. Особливості застосування комп'ютерного тестування є предметом вивчення таких науковців, як: Н. Білоус, Я. Боллюбаш, Е. Гуцало, П. Клайн, А. Кудін, В. Сергієнко, І. Філончук та ін.

Останніми роками посилюється інтерес до можливостей кейс-технології в оцінці результативності навчально-пізнавальної діяльності учнівської та студентської молоді (Н. Бордовська, Н. Деменєва, О. Дурнєва, О. Колесова, О. Перевощикова, О. Поддубська, О. Шварєва та ін.). Н. Бордовська досліджувала використання кейс-методу для діагностики термінологічної компетентності майбутніх педагогів. Н. Деменєва та О. Колесова пропонують розглядати кейс-конспект як засіб оцінки методичної компетентності студентів педагогічних ЗВО. О. Перевощикова визначає особливості конструювання кейс-завдання як засобу оцінки освітнього результату. О. Поддубська досліджує кейс-тестинг як інструмент діагностики й когнітивного розвитку педагогічних працівників.

Проблему тестування як засобу контролю знань студентів та використання кейсів у навчанні досить широко висвітлено в студіях науковців, але поєднання кейс-технології і тестування (кейс-тестинг) дає нові можливості для об'єктивного та всебічного контролю рівня загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів завдяки реалізації компетентнісного підходу в навчанні.

Мета статті – визначити сутність, переваги та недоліки застосування кейс-тестингу для контролю рівня загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів.

Методологія та методи дослідження. Методологічним підґрунтям роботи є наукові положення діяльнісного та компетентнісного підходів. Використано методи аналізу та синтезу для визначення сутності поняття «кейс-тестинг», узагальнення – для виокремлення особливостей реалізації завдань кейс-тестингу в процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу.

Освітній процес у закладах вищої освіти має розглядатися як динамічна, складна система, одним із важливих елементів якої є контроль якості навчання, що виконує такі функції: навчальну, виховну, діагностичну, орієнтувально-прогностичну, стимулювальну, функцію зворотного зв'язку. Різні види контролю знань майбутніх фахівців (попередній, поточний, тематичний, підсумковий) спрямовано на педагогічний супровід, оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів, діагностику ступеня сформованості професійних якостей. У словнику-довіднику з професійної підготовки зазначено, що головна мета контролю полягає «у визначенні якості засвоєння навчального матеріалу, ступеня відповідності сформованих умінь та навичок цілям і завданням навчання того чи іншого навчального

предмета» (Словник-довідник, 2006, с. 87). Серед найбільш поширених методів контролю навчальних досягнень студентів виокремлюють усне опитування, письмовий контроль, тестування, програмований контроль, методи самоконтролю й самооцінки.

Логіка нашого дослідження вимагає більш детального розгляду проблеми тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів. Під тестовим контролем будемо розуміти спеціально підготовлений набір завдань, що дозволяє кількісно, надійно й адекватно оцінити знання студентів. У педагогічній літературі тестом позначається «сукупність запитань, які переважно вимагають однозначної відповіді, укладений за певними правилами та процедурами, передбачає попередню експериментальну перевірку й відповідає таким характеристикам ефективності, як валідність і надійність» (Короткий тестологічний словник-довідник); «стандартне завдання, що відповідає певним вимогам (однозначності, стислості і простоти), виконання якого дозволяє оцінити деякі психофізіологічні характеристики випробуваного (розумовий розвиток, здібності, вольові якості), а також рівень його знань, умінь і навичок» (Вишнякова, 1999, с. 465).

У сучасних умовах інформатизації вищої освіти, поширення дистанційних форм навчання особлива увага викладачів ЗВО має бути приділена процедурам складання тестових завдань, їхньої верифікації, що мають ґрунтуватися на положеннях педагогічної тестології (В. Аванесов, І. Булах, О. Войтов, Н. Єфремова, О. Майоров та ін.).

П. Клайн визначив такі характерні особливості тестів: відносна простота процедури й необхідного обладнання для застосування; безпосередня фіксація результатів; можливість використання індивідуальної, групової й колективної

форм оцінювання; зручність математичної обробки результатів; короткочасність діагностичного етапу; наявність чітко встановлених стандартів (норм) (Клайн, 1994, с. 78).

Серед головних переваг використання тестового контролю знань студентів В. Божкова та Л. Сагер виділяють такі: можливість застосування як засобу всіх видів контролю, а саме: базового та початкового, поточного та тематичного, рубіжного та залікового, підсумкового та екзаменаційного, а також самоконтролю; можливість детальної перевірки рівня засвоєння кожного змістового модуля дисципліни; наявність чіткої однозначної відповіді, стандартне оцінювання; економія навчального часу при здійсненні поточного контролю знань та об'єктивність оцінювання результатів навчання; мінімізація емоційного впливу викладача на студента (Божкова, Сагер, 2010).

Крім цього, традиційно до переваг тестування належать (Мединська, 2011, с. 81): індивідуальний характер контролю, можливість здійснення контролю за роботою кожного студента, його особистою навчальною діяльністю, а також можливість отримати результати успішності групи, що допоможе оцінити викладачеві ефективність методів і прийомів, які застосовуються на заняттях; можливість регулярного систематичного проведення тестового контролю на всіх етапах процесу навчання; можливість поєднання його з іншими традиційними формами педагогічного контролю; об'єктивність тестового контролю, що виключає суб'єктивні оцінні судження й висновки викладача; можливість проведення комп'ютеризованого в локальній мережі та паперового варіанта тестування; урахування індивідуальних особливостей студентів, що потребує застосування відповідно до цих особливостей різної методики розробки

тесту й тестових завдань залежно від рівня їхньої мовленнєвої компетенції; висока змістовна обґрунтованість тестового контролю, заснована на включенні дидактичних одиниць програми навчання в завдання тесту.

З огляду на значні потенційні можливості тестування для об'єктивного оцінювання рівня навчальних досягнень студентів можна припустити, що ефективність застосування цього виду контролю в процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів буде досить високою.

З урахуванням спрямованості сучасної вищої освіти на забезпечення практико зорієнтованого, випереджувального характеру професійної підготовки останніми роками все більшого поширення набуває кейс-тестинг як форма контролю навчальних досягнень у вищій школі, яка ґрунтується на поєднанні дидактичних можливостей педагогічного тестування та кейс-технологій.

У науковій літературі представлено різні позначення кейс-технології як технології навчання: в англійській літературі – метод вивчення ситуацій (*case studies*), ділових історій (*case stories*), метод кейсів (*case method*), у вітчизняній літературі – метод конкретних ситуацій (КС), ситуаційні завдання, ситуаційний аналіз, кейс-метод, кейс-технологія.

Найбільш узагальнене визначення кейс-технології – це технологія активного навчання на основі реальних ситуацій (Сурмин). М. Голубчикова та С. Харченко під кейс-технологією розуміють такий спосіб навчання, при якому ті, що навчаються, розглядають одну або кілька конкретних ситуацій чи завдань з метою засвоєння теоретичної інформації й опанування навичками професійної діяльності (Голубчикова, 2012, с. 7). У дослідженні Т. Пащенко відзначено, що «сутність кейс-технології полягає у використанні

конкретних ситуацій для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень з певного розділу дисципліни. Ефективність методу в тому, що він достатньо легко може бути поєднаний з іншими методами навчання, тобто кейс-метод дасть змогу доповнити арсенал методичних прийомів» (Пашенко, 2015, с. 96).

Основним елементом кейс-технології є конкретна ситуація або кейс як спеціально підготовлений навчальний матеріал, що містить структурований опис ситуацій, запозичених з реальної практики. Як інтелектуальний продукт кейс має свої джерела, які можна розподілити на дві групи – базові, або первинні, і вторинні. До базових належать: суспільне життя – в усьому своєму різноманітті є джерелом сюжету, проблеми й фактологічної бази кейсу; освіта – визначає цілі й завдання навчання та виховання, що інтегровані до кейс-методу; наука – задає ключові методології, що визначаються аналітичною діяльністю й системним підходом, а також множина інших наукових методів, які інтегровані в кейс і процес його аналізу. Групу вторинних джерел становлять: художня і публіцистична література; «місцевий» матеріал (тобто інформація, що міститься в кейсі, близька слухачам); статистичні матеріали; наукова література; інтернет-ресурси (Ситуаційний аналіз, 2002, с. 147 – 151).

Існує дуже велика кількість *видів кейсів* залежно від характерної ознаки, яка береться за основу класифікації: вступний ілюстративний мінікейс, кейс-автонаратив, діагностичний кейс, функційний та проблемний мінікейси на основі педагогічної ситуації, відкритий кейс на основі педагогічної ситуації або фрагментів з творів художньої літератури, сюжетний відкритий великий неструктурований кейс, кейс – прикладна вправа, «кейс-айсберг» на основі вебквесту,

відеокейс, лонгрид-кейс, кейс-тест, мультимедійний кейс, та ін.

Варіативність видів кейсів дає змогу використовувати їх не тільки в якості навчального матеріалу, але й у якості *форми контролю* засвоєння знань з окремої теми або навчальної дисципліни. Саме використання мінікейсів для тестування (у форматі очного письмового тестування або у форматі комп'ютерного тестування – в аудиторії або дистанційно) отримало назву кейс-тестинг.

Кейс-тестинг (від англ. *case-testing* – оцінний кейс) – метод оцінки знань та навичок (компетенцій) за допомогою спеціалізованих завдань, це якісний вимірювач, до складу якого входить комплекс тестів, що пропонують на вибір питання з можливістю вибору правильної відповіді з переліку або питання без варіантів відповідей.

О. Шварева, аналізуючи науково-методичну літературу з проблем кейс-тестингу, відзначає позицію Є. Моргунова, який розглядав кейс-тест як складник психолого-дидактичного інструментарію, що дозволяє забезпечити зв'язок тестового матеріалу та практичних професійних завдань (Шварева, 2013, с. 29).

О. Шварева пропонує таке визначення кейс-тесту – «якісний вимірювач, який складається з набору тестів, що пропонують готові варіанти рішення на вибір або містять графу „вільна відповідь”» (Шварева, 2015, с. 31).

Кейс-тести як засіб визначення рівня професійних умінь та навичок фахівців широко використовується в практиці кадрових та рекрутингових агенцій, менеджерами з підбору персоналу в організаціях та установах різного профілю. З метою конкурсного відбору кандидатів на ту чи ту посаду використовують: кейси у вигляді опису типових виробничих ситуацій, що передбачають пошук помилок або утруднень; кейс-тести, що передба-

чають визначення думок претендента щодо учинків дієвих осіб та, відповідно, вияв ціннісних орієнтацій, здатності фахівця знаходити рішення на межі моралі та бізнес-етики; проєктивні та рольові кейси для оцінки соціально-особистісних компетенцій; кейс-завдання для визначення управлінських умінь та навичок; чек-ліст (*check list*) як опитування працівників щодо їхнього алгоритму дій у конкретних виробничих ситуаціях. В означеному контексті використовуються онлайн-тести на основі кейсів, брейнтизери (від англ. «*brain*» – мозок та «*teaser*» – дражнити) – невеликі за обсягом завдання, що потребують нестандартних відповідей; командні завдання, спрямовані на з'ясування вмій і навичок командної взаємодії, корпоративної культури.

Кейс-тестинг має широкі потенційні можливості в процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів як продуктивна форма контролю та самоконтролю студентів.

Використання комп'ю-терного тестування, зокрема в умовах дистанційної освіти, свідчить, що узвичаєний підхід до формулювання тестових завдань орієнтовано переважно на перевірку інформаційного компонента професійної підготовки майбутніх фахівців, що є, без сумніву, важливим, але недостатнім для контролю рівня навчальної успішності з урахуванням вимог компетентнісного підходу в освіті, зокрема вимоги щодо ціннісно-смыслового самовизначення студентської молоді. Остання позиція є особливо значущою для професійної підготовки майбутніх учителів. Як варіант подолання відзначеного недоліку можливе використання кейс-тестингу на основі кейсів різного типу, що дозволяє перевірити відповідні знання, уміння та сформованість професійних якостей у процесі аналізу ситуацій як елементу педагогічної дійс-

ності. За таких умов актуалізуються не тільки контрольні, діагностичні функції тесту, а й розвивальні та мотиваційно-ціннісні. Також відзначимо, що кейс-тестинг, побудований на мінікейсах, створює передумови для самоконтролю та самопізнання майбутніх учителів.

При викладанні дисциплін педагогічного циклу завдання можуть бути представлені у вигляді мінікейсів різного типу (педагогічна ситуація, фрагмент наукового, художнього тексту та ін.). О. Шварева відзначає, що кейс-тест може використовуватися і як самостійний оцінний засіб на колоквиумах та заліках, і як додатковий оцінний засіб на екзаменах. Практика використання кейс-тестів, кейс-тестингу загалом дозволяє актуалізувати наявні професійні теоретичні та практичні знання, що «сприяє формуванню навичок успішного виконання професійної діяльності та отримання кількісної та якісної оцінки педагогічної компетентності бакалаврів» (Шварева, 2013, с. 31).

Н. Бордовська для діагностики термінологічної компетентності майбутніх педагогів пропонує використання кейсів предметно-пізнавального, професійномовленневого та рефлексивно-оцінного типів (Бордовская, 2018, с. 734).

Означені кейси, окрім діагностичної, виконують «лексико-орієнтувальну, комунікативно-мовну та лексико-творчу функції» (Бордовская, 2018, с. 734) та слугують підґрунтям реалізації навчальної та розвивальної стратегій використання методу кейсів у педагогічній освіті (Бордовская, с. 744).

Відзначимо саме навчальну стратегію, яка «перебачає багатофункційне використання кейс-завдань для включення студентів у систематизацію навчального матеріалу та реалізацію формульованого оцінювання результатів засвоєння теоретичної інформації» (Бордовская, 2018, с. 744).

Використання мінікейсів як основи для кейс-тестингу в процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів дозволяє оцінити вміння адекватно використовувати теоретичні знання, особистий практичний досвід, педагогічні здібності у вирішенні практичних завдань. Зауважимо, що кейс-тестинг спрямовано також на діагностику самостійності мислення, аналітичних здібностей, перцептивних умінь та навичок, аргументації та комунікативної культури, умінь проблематизації та концептуалізації явищ і процесів педагогічної дійсності.

Формат кейс-тесту включає опис реальної або близької до неї практико-орієнтованої ситуації та вимоги щодо її аналізу або вирішення. Для успішної роботи з кейс-тестами необхідно, по-перше, ознайомити студентів із сутністю кейс-технології, особливостями педагогічних кейсів; по-друге, забезпечити практику вирішення педагогічних кейсів різного типу в поточній навчальній діяльності; по-третє, завчасно ознайомити студентів із процедурами оцінювання освітніх результатів.

У процесі розробки завдань для кейс-тестингу необхідно враховувати особливості підготовки майбутніх учителів, пов'язані із багатомірністю, поліфункційністю педагогічної дійсності та професійної діяльності педагога в сучасних соціокультурних умовах. Так, окремі педагогічні ситуації потенційно можуть мати кілька рішень та, відповідно, кейс-завдання має включати кілька правильних відповідей або формуватися як завдання відкритого типу.

Використання кейс-тестингу на основі мінікейсів доцільно насамперед для реалізації завдань поточного контролю, тематичного контролю згідно з навчальним планом вивчення академічної дисципліни. Відзначимо, що проведення підсумкової атестації за курсом або використан-

ня кейс-тестів для державної атестації майбутніх учителів вимагає цілеспрямованої роботи щодо добору тестових завдань, їхньої специфікації, експертного аналізу та верифікації, що може бути забезпечено виключно на основі співпраці викладачів та відповідних стейкхолдерів (випускники ЗВО, педагоги-практики, науковці в певній галузі, представники адміністрації закладів освіти різного рівня).

Складання кейс-тестів передбачає врахування різних варіантів щодо обсягу, змісту та форм пред'явлення кейсового завдання. По-перше, кейси можуть мати надлишкову інформацію, що потребує від студента виокремлення ключової інформації та пошук відповідного рішення; по-друге, кейс може передбачати «ціннісний конфлікт», що вимагає прояв особливостей ціннісно-сислової сфери майбутніх учителів, їхньої світоглядної культури; по-третє, формат кейс-тесту має враховувати традиційні для тестування типи тестових завдань: з відкритими тестовими завданнями (завдання – з пропусками, на доповнення, з короткою або розгорнутою відповіддю), тести із закритими тестовими завданнями (вибір однієї або кількох відповідей, на встановлення відповідності).

З урахуванням особливостей різних видів кейсів, типології тестових завдань наведемо приклади завдань для кейс-тестингу, що використовуються в процесі загальнопедагогічної підготовки студентів 2 і 3-го курсів усіх напрямів галузі знань 01 Освіта / Педагогіка ОКР «бакалавр» ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Модуль «Педагогіка» (курс «Педагогіка»)

• Дослідник працює над конструюванням способу визначення схильності старшокласників до педагогічної професії, який відповідав би таким вимогам: можливість застосування в масових умовах, можливість кількісної обробки результа-

тів. Який метод педагогічного дослідження краще застосувати в такій ситуації?

- а) опитування;
- б) спостереження;
- в) самоспостереження;
- г) тест;
- д) експеримент.

• На засіданні методичного об'єднання вчителів історії досвідчений педагог ділиться своїми думками:

– Коли веду урок, завжди подумки бачу відмінника – як він сприймає мою розповідь? Чи не нудно йому? І водночас думаю про іншого, слабкого учня – чи розуміє він мене, чи все засвоїв?

Довгий час мене турбувала Ела, тиша, замкнена дівчинка, яка не вміє вільно спілкуватися з однокласниками. Трималася осторонь, відповідала невпевнено. Придивившись до неї, я побачила, що Ела має прекрасну пам'ять, допитлива і знання в неї не поверхові. Але дуже заважає боязкість.

Як здолати її? Вирішила доручити їй підготувати доповідь. Кілька вечорів над книгами сиділи разом. Ела прекрасно впоралася із завданням, клас дуже здивувався: Ось так тихоня!

Після доповіді було запропоновано нове завдання, з яким дівчинка впоралася вже самотійно. Повільно, але впевнено долала вона острах аудиторії.

Реалізація яких принципів навчання дозволяє вчителю досягти успіху в професійній діяльності?

- а) гуманістичної цілеспрямованості;
- б) зв'язку з життям;
- в) співробітництва і співдружності викладача, учнів, шкільних колективів, сім'ї, громадськості, трудових колективів у досягненні визначених завдань навчання;
- г) єдності загального, політехнічного, трудового та професійного навчання;

- д) науковості в організації навчання;
- е) наочності, єдності абстрактного та конкретного (матеріально-предметного, наочно-образного, словесно-знакового та абстрактного);
- ж) доступності в навчанні, єдності наукового й емпіричного, урахування індивідуальних рівнів розвитку творчих здібностей учнів;
- з) міцності знань;
- и) наступності, системності, послідовності в реалізації змісту й використанні технологій, методів і форм організації на різних етапах навчання.

Модуль «Історія педагогіки» (курс «Педагогіка»)

• Про кого з видатних педагогів минулого йдеться в таких описах?

1. Створив в Італії палацову школу «Будинок радості», якій віддав усе своє життя. Школа була освітньо-виховною установою пансіонного типу, діяльність якої була підпорядкована основній меті – гармонійному розвитку людини, її «тіла, розуму й характеру».

2. Одним з перших педагогів-мислителів поставив питання про межі можливостей виховання, які обмежені і індивідуальними здібностями, і умовами життя індивіда. Основні ідеї викладено в його трактаті «Думки про виховання», де міститься програма всебічного розвитку джентльмена, буржуа, ділової людини Нового часу.

3. Педагогічну діяльність розпочав у 1846 році. Він був призначений виконуючим обов'язки професора камеральних наук на кафедрі енциклопедії законодавства, державного права і науки фінансів у Ярославському Демидівському ліцеї. Потім був учителем словесності Гатчинського сирітського інституту, працював інспектором Смольного інституту шляхетних дівчат.

4. Він вів активну просвітницьку діяльність, організував ряд притулків для дітей з бідного середовища, де сироти жили й училися. Розробив теорію «елементарної освіти», яка призначалася для початкового ступеня навчання. На пам'ятнику йому в Івердоні викарбували серед інших рядків і такий: «Усе для інших, нічого для себе».

• Якому методу морального виховання Я. А. Коменський надавав великого значення, кажучи: «Якщо поле не полоти, то відразу виростають згубні для посіву бур'яни. Якщо дерева не підрізати, то вони дичавіють і дають непотрібні пагони. Адже що таке....., якщо не той метод, завдяки якому учні стають дійсно учнями?»

- а) дисципліна;
- б) покарання;
- в) вимога.

Модуль «Основи педагогічної майстерності» (курс «Педагогіка»)

• Який стиль педагогічного керівництва характеризується такими ознаками: вчитель з радістю вітає будь-яку ініціативу учнів, не заважає учнівським органам самоврядування, легко спілкується із людьми, ніколи не бере участь у конфліктних ситуаціях, має формальний авторитет у учнів, уміє скласти чудовий звіт про свою роботу, навіть якщо фактично має низькі результати, часто має прізвиська, висуває суперечливі вимоги, мовлення поспішне та ін.

- а) ліберальний;
- б) авторитарний;
- в) демократичний.

• **Замість пропусків напишіть, який стиль педагогічного керівництва використано в таких ситуаціях:**

1. При _____ стилі було виконано менше роботи й якість її була гірше. Діти не отримали задоволення від занять, стосунки між ними (учителем і учнями) залишилися без змін.

2. _____ стиль виявився ефективнішим. Діти здружилися, виникло самоврядування. З'явилося почуття гордості за загальні успіхи, упевненість у собі, бажання працювати краще. Підвищилася якість виконання робіт, вони стали оригінальнішими. Але кількісні результати роботи нижчі, ніж при _____ стилі.

3. При _____ стилі зафіксована ворожість у взаєминах, а також безліч проявів непокірності й підлабузювання. Роботи виконано багато, але задоволення від неї ніхто не отримав.

Аналіз результатів використання такого виду контролю знань студентів педагогічних спеціальностей засвідчив, що для їх вирішення майбутні вчителі застосовували не тільки теоретичні знання, але й власний професійний досвід, отриманий у період педагогічної практики, і викликав значний інтерес та емоційний відгук у студентів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На наш погляд, застосування кейс-тестингу як засобу контролю рівня загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів дуже ефективний, оскільки він найбільш придатний для виявлення якості практичних професійних умінь, у процесі його використання є можливість моделювання реальних, типових і нетипових педагогічних ситуацій, явищ, аналізу дійсних даних, пошуку можливих варіантів вирішення проблеми, прогнозу розвитку подій. Саме цим кейс-тестинг відрізняється від звичайного тестування, де є питання й варіанти відповідей. Якщо в стандартному варіанті тестування студент може лише вибирати правильну відповідь, то в кейс-тесті потрібно вирішити педагогічну ситуацію, а це потребує залучення всіх професійних теоретичних знань і практичних умінь.

Отже, кейс-завдання – це ситуація, що моделює певну професійну задачу, у

процесі вирішення якої майбутні вчителі набувають уміння та навички аналізу професійних ситуацій, критичної оцінки і явищ та процесів педагогічної дійсності, і наукових підходів щодо їхнього аналізу та репрезентації, уміння працювати з інформацією, моделювати рішення професійної задачі. Проте існують і певні недоліки використання кейс-тестингу: по-перше, це трудомісткість складання такого виду тестів для викладача; по-друге, більший обсяг, порівняно з традиційним тестом; по-третє, збільшення кількості часу для вирішення кейс-тесту.

Перспектива подальших досліджень проблеми використання кейс-тестингу як засобу контролю рівня загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів передбачає розробку й упровадження кейс-тестингу в освітній процес у вигляді комп'ютерного тестування із залученням для його створення різноманітних електронних ресурсів та інструментів.

Література

- Божкова В., Сагер Л.** Тестування як форма контролю знань: переваги та недоліки. *Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору*: матеріали наук.-метод. конф., м. Суми, 6 – 7 жовт. 2010 р. Суми: СумДУ, 2010. С. 113 – 115.
- Бордовская Н. В.,** Кошкина Е. А., Тихомирова М. А., Бочкина Н. Кейс-метод как средство оценивания и развития терминологической компетентности будущего педагога. *Интеграция образования*. 2018. Т. 22, № 4. С. 728 – 749.
- Вишнякова С.** Профессиональное образование: Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. Москва : НМЦ СПО, 1999. 538 с.
- Голубчикова М., Харченко С.** Кейс-технологии в профессиональной подготовке педагога: учеб. пособие. Иркутск: ФГБОУ ВПО «ВСГАО», 2012. 116 с.
- Клайн П.** Справочное руководство по конструированию тестов / пер. Е. П. Савченко. Киев: «ПАН Лтд», 1994. 283 с.
- Короткий тестологічний словник-довідник** / упоряд. Л. Т. Коваленко. Київ: Грамота, 2008. 160 с. URL : <http://www.znannya.org/?view=testology>.
- Мединська С.** Тестування як засіб організації та реалізації диференціації навчання при викладанні іноземних мов у немовному ВНЗ. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2011. № 2 (2). С. 71 – 82.
- Пащенко Т.** Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. *Молодь і ринок: наук.-пед. журн.* Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. 2015. № 8. С. 94 – 98.
- Ситуационный анализ или Анатомия кейс-метода** / под ред. Сурмина Ю. П. Киев : Центр инноваций и развития, 2002. 286 с.
- Словник-довідник** з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 221 с.
- Сурмин Ю.** Что такое кейс-метод? Взгляд теоретика и практика. URL: http://casemethod.ru/about.php?id_submenu=1.
- Шварева О. В.** Кейс-тест: инновационное оценочное средство компетентности бакалавров. *Научно-педагогическое обозрение. Pedagogical Review*. 2013. № 1 (1). С. 28 – 32.
- Шварева О. В.** Формы применения кейс-стади в процессе подготовки бакалавров педагогике. *Вестник ТГПУ*. 2015. № 1 (153). С. 29 – 32.

References

- Bozhkova, V. & Saher L.** (2010). Testuvannia yak forma kontroliu znan: perevahy ta nedoliky [Testing as a Form of Knowledge Control: Advantages and Disadvantages]. *Suchasni problemy vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvithnoho prostoru – Modern Problems of Higher Education in Ukraine in the Context of Integration into the European Educational Space: Proceedings of the Scientific and Methodical Conference* (pp. 113 – 115). Sumy : SumDU [in Ukrainian].
- Bordovskaja, N. V., Koshkina, E. A., Tihomirova, M. A. & Bochkina N.** Kejs-metod kak sredstvo ocenivaniya i razvitija terminologicheskoy kompetentnosti budushhego pedagoga [Case Method as a Tool for Evaluation and Development of Terminological Competence of Future Teachers]. *Integracija obrazovaniya – Integration of Education*, 22 (4), 728 – 749 [in Russian].
- Vishnjakova, S.** (1999). Professional'noe obrazovanie: Slovar. Kljuchevye ponjatija, terminy, aktual'naja leksika [Vocational Education: Key Concepts, Terms, Actual Vocabulary: dictionary]. Moscow : NMC SPO [in Russian].
- Golubchikova, M. V.** (2012). Kejs-tehnologii v professionalnoi podgotovke pedagoga; ucheb. posobie [Case Technology in Professional Teachers' training: Study Guide]. Irkutsk : ФГБОУ ВПО «БСГАО» [in Russian].
- Klajn, P.** (1994). Spravochnoe rukovodstvo po konstruirovaniyu testov [Reference Guide for Designing Tests]. Kyiv : «PAN Ltd» [in Russian].
- Kovalenko L. T.** (Eds.). (2008). Korotkyi testolohichni slovnyk-dovidnyk [Short Testological Dictionary-directory]. Kyiv : Hramota. Retrieved from <http://www.znannya.org/?view=testology> [in Ukrainian].
- Medynska, S.** (2011). Testuvannia yak zasib orhanizatsii ta realizatsii dyferentsiatsii navchannia pry vykladanni inozemnykh mov u nemovnomu VNZ [Testing as a Means of Organizing and Implementing Differentiation of Education in Teaching Foreign Languages in a Non-language University]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia – Bulletin of Alfred Nobel University of Dnepropetrovsk*, 2(2), 71 – 82 [in Ukrainian].
- Pashchenko, T.** (2015). Kejs-metod yak suchasna tekhnolohiia navchannia spetsialnykh dystsyplin [Case-method as a Modern Technology of Teaching Special Disciplines]. *Molod i rynok – Youth and the Market*, 8, 94 – 98 [in Ukrainian].
- Surmin, Ju. P.** (Eds.). (2002). Situacionnyj analiz ili Anatomija kejs-metoda [Situational Analysis or Anatomy of a Case Method]. Kyiv : Centr innovacij i razvitija [in Russian].
- Semenova, A.V.** (Eds.). (2006). Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky [Dictionary of Reference on Professional Pedagogy]. Odesa : Palmira [in Ukrainian].
- Surmin, Ju.** Chto takoe kejs-metod? Vzglyad teoretika i praktika [What is the Case Method? The View of the Theorist and Practice]. Retrieved from http://casemethod.ru/about.php?id_submenu=1 [in Russian].
- Shvareva, O. V.** (2013). Kejs-test: innovacionnoe ocenochnoe sredstvo kompetentnosti bakalavrov [Case-test: Innovative Evaluation Means of the Competence of Undergraduate Students]. *Nauchno-pedagogicheskoe obozrenie – Pedagogical Review*, 1(1), 28 – 32 [in Russian].
- Shvareva, O. V.** (2015). Fory primeneniya kejs-stadi v processe podgotovki bakalavrov pedagogiki [Types of Case-method Application in the Training of Bachelors of Pedagogy]. *Vestnik TGPU – TSPU Bulletin*, 1(153), 29 – 32 [in Russian].

Сєваст'янова О. А., Шама І. П.
Кейс-тестинг як засіб контролю в процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів

Схарактеризовано доцільність використання практико-орієнтованих технологій у педагогічній освіті, потенціал кейс-технологій як виду інтерактивних освітніх технологій для вирішення завдань формування професійних знань і вмінь студентів педагогічних спеціальностей, джерела кейсів (первинні, вторинні). Розкрито сутність та основні види педагогічних кейсів, які доцільно використовувати в процесі професійної підготовки майбутніх учителів.

Представлено особливості застосування тестування як одного з видів контролю навчальних досягнень студентів. Схарактеризовано сучасні підходи до використання кейс-технологій у процесі оцінки професійної компетентності фахівців різного профілю.

Обґрунтовано доцільність використання кейс-тестингу як засобу контролю навчальних досягнень майбутніх учителів у процесі загальнопедагогічної підготовки. Визначено основні джерела для складання педагогічних кейс-тестів (педагогічна ситуація, фрагмент наукового, художнього тексту, статистичні матеріали та ін.).

Наведено приклади кейс-тестів, що використовуються в процесі вивчення педагогічних дисциплін для студентів 2 і 3-х курсів у межах модулів «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Основи педагогічної майстерності». Проаналізовано переваги та недоліки використання кейс-тестингу порівняно з традиційним тестуванням для визначення рівня та якості загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів.

Ключові слова: майбутні учителі, контроль знань, тестування, педагогічний кейс, види педагогічних кейсів, кейс-тестинг.

Сєваст'янова Е. А., Шама И. П.
Кейс-тестинг как средство контроля в процессе общепедагогической подготовки будущих учителей

Охарактеризована целесообразность использования практико-ориентированных технологий в педагогическом образовании, потенциал кейс-технологий как вида интерактивных образовательных технологий для решения задач формирования профессиональных знаний и умений студентов педагогических специальностей, источники кейсов (первичные, вторичные). Раскрыта сущность и основные виды педагогических кейсов, которые целесообразно использовать в процессе профессиональной подготовки будущих учителей.

Представлены особенности применения тестирования как одного из видов контроля знаний студентов. Охарактеризованы современные подходы к использованию кейс-технологий в процессе оценки профессиональной компетентности специалистов разного профиля.

Обоснована целесообразность использования кейс-тестинга как средства контроля знаний будущих учителей в процессе общепедагогической подготовки. Определены основные источники для составления педагогических кейс-тестов (педагогическая ситуация, фрагмент научного, художественного текста, статистические материалы и др.).

Приведены примеры кейс-тестов, используемых в процессе изучения педагогических дисциплин для студентов 2 и 3-х курсов в рамках модулей «Педагогика», «История педагогической науки», «Основы педагогического мастерства». Проанализированы преимущества и недостатки использования кейс-тестинга по сравнению с традиционным тестированием для оп-

ределения уровня и качества общепедагогической подготовки будущих учителей

Ключевые слова: будущие учителя, контроль знаний, тестирование, педагогический кейс, виды педагогических кейсов, кейс-тестинг.

Sevastianova O., Shama I. Case Testing as a Tool of Control in the Process of Future Teachers' General Pedagogical Training

The expediency of using practice oriented technologies in training teachers, the potential of case technologies as a type of interactive educational technologies for solving problems of forming professional knowledge and skills of students of teaching specialties, and sources of cases (primary, secondary) have been characterized in the article. The essence and the main types of pedagogical cases appropriate to be used in the process of professional training of future teachers have been elucidated.

The authors have presented the peculiarities of implementing testing as one of the types of students' academic performance.

Modern approaches to the use of case technologies in the process of assessment of the professional competence of specialists in different fields have been characterized. The practicability of using case testing as a tool to monitor the knowledge of future teachers in the process of general training has been substantiated. The primary sources for the preparation of teachers' training case tests (a teaching situation, a piece of a scientific or fiction text, statistical materials, etc.) have been determined.

The examples of case tests used in the process of studying pedagogical disciplines for 2nd and 3rd year students in the context of the modules «Pedagogy», «History of Pedagogy» and «Fundamentals of Pedagogical Excellence» have been given. The advantages and disadvantages of using case testing have been analysed in comparison with traditional testing used to determine the level and quality of general training of future teachers.

Key words: future teachers, academic performance rating, testing, pedagogical case, types of pedagogical cases, case testing.